

پی آمدهای بایکوت ایالات متحده علیه کوبا و دلایل ضرورت فوری لغو آن

این گزارش را رمی هره را (پژوهشگر در مرکز ملی پژوهش های علمی فرانسه) نوشته و کانون اروپا - جهان سوم آن را در پنجاه و پنجمین نشست کمیسیون فرعی سازمان ملل متحد پیشنهاد کرده است.

ژنو، ۲۸ ژوئیه تا ۱۵ اوت ۲۰۰۲

۱- اکثریت هرچه فزاینده تر و از این پس قاطع اعضای مجمع عمومی ملل متحد بایکوت ایالات متحده علیه کوبا را محکوم کرده است. با وجود این، و به رغم تأکیدهای مکرر ملل متحد، از جمله قطعنامه ۵۶/۹ مورخ نوامبر ۲۰۰۱ و صرفاً بنا به خواست تکررانه و سخت سرانه دولت ایالات متحده این تحریم همچنان ادامه دارد. هدف از این گزارش این است که اولاً این بایکوت را به قاطعانه ترین روش زیر سؤال برده، نشان دهد که این تحریم چگونه قانونیتی را که مدعی آن است نقض می کند و دیگر اینکه این تحریم از هیچ مشروعیتی برخوردار نیست. این اقدامات زورگویانه و مستبدانه شبیه عملیات جنگی اعلام نشده ای است که ایالات متحده علیه کوبا دامن زده و آثار اقتصادی و اجتماعی آن برای اجرای کامل حقوق بشر شوم و زیان بار است و برای مردم کوبا تحمل ناپذیر. هدف مستقیم این اقدامات آن است که حد اکثر رنج را برای مردم کوبا به بار آورد و به موجودیت مادی و معنوی ملتی در تمامیت خویش، و به ویژه کودکان، سالخوردگان و زنان آسیب وارد آورد، از این رو، اقدامات مزبور، جنایت علیه بشریت به شمار می رود (۱).

آراء مجمع عمومی سازمان ملل متحد درباره «ضرورت لغو تحریم علیه کوبا»:

کشورهای مخالف لغو تحریم	مخالف	موافق	
ایالات متحده، اسرائیل	۲،	۵۹،	۱۹۹۲،
ایالات متحده، اسرائیل، آلبانی، پاراگوئه	۴،	۸۸،	۱۹۹۳،
ایالات متحده، اسرائیل	۲،	۱۰۱،	۱۹۹۴،
ایالات متحده، اسرائیل، ازبکستان	۳،	۱۱۷،	۱۹۹۵،
ایالات متحده، اسرائیل، ازبکستان	۳،	۱۳۸،	۱۹۹۶،
ایالات متحده، اسرائیل، ازبکستان	۳،	۱۴۳،	۱۹۹۷،
ایالات متحده، اسرائیل	۲،	۱۵۷،	۱۹۹۸،
ایالات متحده، اسرائیل	۲،	۱۵۵،	۱۹۹۹،
ایالات متحده، اسرائیل، جزایر مارشال	۳،	۱۶۷،	۲۰۰۰،
ایالات متحده، اسرائیل، جزایر مارشال	۳،	۱۶۷،	۲۰۰۱،
ایالات متحده، اسرائیل، جزایر مارشال	۳،	۱۷۳،	۲۰۰۲،

یادداشت: در ۲۰۰۲ چهار کشور رأی ممتنع دادند: اتیوپی، نیکاراگوئه، مالاوی، ازبکستان.

تحریمی غیرقانونی و غیرمشروع و لذا غیر قابل قبول

۲- بایکوت ایالات متحده علیه کوبا که از ۱۹۶۲ برقرار شده بود با «قانون تورپچلی» (یا لایحه «دموکراسی کوبا») در اکتبر ۱۹۹۲ تحکیم شد که هدف از آن متوقف کردن جهش محرکه های نوین اقتصادی کوبا بود تا ورود سرمایه ها و کالاها را از راه های زیر ممنوع نماید:

(الف) انتقال ارز که خانواده های تبعیدی به کوبا ارسال می دارند به شدت محدود گردید،
(ب) ورود هر کشتی که در کوبا توقف داشته باشد تا ۶ ماه در ایالات متحده ممنوع شد،
(پ) شرکت هایی که بر اساس قوانین کشور ثالث با کوبا معامله ای داشته باشند مجازات می شوند.
بنا بر قانونی موسوم به «آزادی کوبا و همبستگی دموکراتیک» (قانون هلمز - برتون) مورخ مارس ۱۹۹۶ که خواستار تشدید مجازات «بین المللی» علیه کوبا است، تحریم به صورتی سیستمانه درآمده است. بند اول این قانون، ممنوعیت وارد کردن کالاهای کوبایی را تعمیم می دهد و برای مثال از صادرکنندگان می خواهد ثابت کنند که در ساخت محصولاتشان به هیچ رو از شکر کوبا استفاده نشده است، پیش از این، چنین ممنوعیتی در مورد نیکل اعمال می شد. بند مزبور جواز انتقال ارز را مشروط به برپایی يك بخش خصوصی یا استخدامی در کوبا می نماید. از این هم پرده مانده تر بند ۲ است که تا آنجا پیش می رود که نحوه گذار به رژیم «پس از کاسترو» را مقرر کرده و ماهیت روابطی را که باید بین کوبا و ایالات متحده برقرار باشد تعیین می کند. بند سوم به دادگاه های ایالات متحده حق می دهد که به شکایت هر شخص حقیقی یا حقوقی که تبعه ایالات متحده باشد و ادعا کند که به خاطر ملی شدن املاکش در کوبا متضرر شده و بنا بر این، خواستار غرامت از کسانی باشد که آن املاک را مورد استفاده قرار داده و از آن بهره مند هستند، رسیدگی و قضاوت نماید. هر تبعه کشور ثالث (یا خانواده اش) که با این استفاده کنندگان یا منتفعین وارد معامله ای شده باشد می تواند بنا بر ادعای مالکین پیشین مورد پیگرد قانونی در ایالات متحده قرار گیرد. مجازات هایی که پیش بینی شده در بند چهارم ذکر گردیده از جمله اینکه وزارت خارجه به این افراد و به خانواده هایشان ویزای ورود به آمریکا ندهد.

۳- محتوای نظم و هنجاری که این تحریم حامل آن است، به خصوص، آنجا که این مقررات خارج از مرزها را نیز شامل می شود، این هدف را دنبال می کند که مجازات های یکجانبه ایالات متحده را بر جامعه بین المللی تحمیل کند، یا انکار حق ملی کردن از طریق دستاویز قرار دادن مفهوم ترافیک (قاچاق)، نقض آشکار منشور ملل متحد در نص و روح آن و منشور سازمان دول آمریکایی و حتی به مثابه نقض خود حقوق بین المللی است. گسترش بیش از حد صلاحیت حقوقی قلمرو ارضی ایالات متحده، امری ست مخالف اصل حاکمیت ملی کشورها و اصل عدم دخالت در گزینش های داخلی يك کشور خارجی - که طبق رویه قضائی، دیوان داوری لاهه عهده دار آن است - و نیز در تقابل است با حق مردم کوبا در تعیین سرنوشت خویش و حق توسعه. این امر همچنین در تضاد آشکار با آزادی تجارت و کشتیرانی و گردش سرمایه ها است که ایالات متحده در همه جای جهان، برعکس، خود را مدافع آن اعلام می نماید. این تحریم، علاوه بر این، نامشروع و غیراخلاقی است زیرا دستاوردهای اجتماعی کوبا را که از سالها پیش تحقق یافته مورد حمله قرار می دهد و موفقیت هایی را که ناظران متعدد بین المللی (از جمله ناظران سازمان بهداشت جهانی، یونسکو، یونیسف و چندین سازمان غیردولتی) مورد تأیید قرار داده اند به مخاطره می افکند. این موفقیت ها همانا در سیستم های آموزش همگانی، پژوهش، بهداشت و فرهنگ این کشور است که در اجرای کامل حقوق بشر نقش دارند. از طرف دیگر تهدیدی که این دستگاه زور و فشار بر شهروندان ایالات متحده و خارج از آن اعمال می کند، برد عملی این تحریم را به عرصه هایی گسترش می دهد که به طور کلی یا جزئی از حد این متون قانونی فراتر می روند، مانند مواد غذایی، دارو، تجهیزات پزشکی و تبادل اطلاعات علمی.

آثار شوم اقتصادی تحریم

۴- بنابر منابع رسمی کوبایی (۲) زیان های اقتصادی مستقیمی که از زمان برقراری بایکوت بر کوبا وارد شده می تواند از ۷۰ میلیارد دلار فراتر رود. این زیان ها شامل موارد زیر است:

الف) کمبودهای ناشی از موانعی که بر سر راه پیشرفت خدمات و صادرات (توریسم، حمل و نقل هوایی، شکر، نیکل ...) ایجاد شده است؛

ب) زیان هایی که در پی تغییر در مسیر کالاها و مبادلات تجاری به وجود آمده (افزایش هزینه در امور بازرسی، انبارداری، به بازار رسانی و خرید کالاها)؛

پ) تأثیر محدودیت هایی که به رشد تولید ملی کالاها و خدمات تحمیل شده است (دستیابی محدود به تکنولوژی، کافی نبودن قطعات یدکی و دور انداختن پیش از موقع تجهیزات، اجبار در تجدید ساختار شرکت ها، مشکلات خطیری که دامنگیر بخش های شکر، برق، حمل و نقل، کشاورزی ... شده است)؛

ت) محدودیت ها و موانع در زمینه های پولی، مالی (ناممکن بودن مذاکرات درباره وام های خارجی، ممنوع بودن دستیابی به دلار، تأثیر سوء تغییرات نرخ برابری ارزها بر تجارت، معرفی کوبا به عنوان «کشوری ناامن برای سرمایه گذاری»، افزایش هزینه تأمین مالی به دلیل مخالفت ایالات متحده با عضویت کوبا در سازمان های بین المللی ...)؛

ث) آثار منفی تشویق به مهاجرت، از جمله مهاجرت غیرقانونی (از بین رفتن منابع انسانی و استعداد های برآمده از سیستم آموزشی کوبا ...)؛ و

ج) زیان های اجتماعی که دامنگیر جمعیت کشور شده (در زمینه مواد غذایی، بهداشت، آموزش و پرورش، فرهنگ، ورزش ...) .

۵- در حالی که بایکوت بر کلیه بخش ها تأثیر منفی می گذارد (۳)، در دو عرصه مستقیماً نقش ترمز کننده ایفا می کند، یکی بر بخش صادرات و دیگری بر نیروهای های محرک احیاء اقتصاد کوبا و در درجه اول توریسم، سرمایه گذاری های مستقیم خارجی و انتقال ارزها. چندین شعبه اروپایی شرکت های آمریکایی اخیراً ناگزیر شده اند از ادامه مذاکره جهت مدیریت هتل ها خودداری کنند، چرا که بنا بر پیش بینی وکلای مدافع آن ها، این قراردادها تحت فشار مجازات هایی که قانون «هلمز - برتون» مقرر کرده ملغی خواهند شد. علاوه بر این، باز خرید شرکت های کشتیرانی تفریحی اروپایی توسط گروه های آمریکایی پروژه های مربوط به سال های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ را برای کشتی هایی که در کوبا لنگر می اندازند، از بین برد. موانعی که ایالات متحده با نقض کنوانسیون شیکاگو بر سر راه هوانوردی غیر نظامی، خرید یا کرایه هواپیماها و نیز در راه تأمین سوخت هواپیما (کروزن) و دستیابی به تکنولوژی جدید (رزرواسیون از طریق اینترنت، تعیین موقعیت از طریق ماهواره) ایجاد کرده باعث شده که ۱۵۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۲ به کوبا خسارت وارد شود. تأثیر این موانع بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی نیز بسیار منفی بوده است. مؤسسات پیشبرد و تشویق سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کوبا بیش از ۵۰۰ پروژه همکاری از سوی شرکت های آمریکایی دریافت کرده اند، بی آنکه حتی در صنایع داروسازی و بیوتکنولوژی که کوبا از امکانات بسیار جذابی برخوردار است هیچ عملی شده باشد. انتقال ارز از آمریکا به کوبا همچنان محدود است (کمتر از ۱۰۰ دلار ماهانه و برای هر خانواده) و بانک های اروپایی تحت فشار آمریکا تعهدات خود را کاهش می دهند، چون به آن ها اعلام شده که اگر همچنان به کوبا اعتبار دهند باید غرامت بپردازند. تحریم شامل کلیه فعالیت های بانکی و مالی، بیمه، نفت، محصولات شیمیایی، محصولات ساختمانی، زیربنایی و حمل و نقل، کشتی سازی، کشاورزی و ماهیگیری، الکترونیک و کامپیوتری در کوبا شده و بر آن ها تأثیر منفی می گذارد. همچنین در بخش های صادراتی (که قبل از ۱۹۵۹ مالکیت ایالات متحده در آن جنبه مسلط داشت) مانند بخش شکر، بهبود وضعیت با این مانع روبرو شد که دستیابی کوبا به بازار بورس جهانی مواد اولیه (نیویورک) تحریم گردید، چنانکه صادرات نیکل، تنباکو، رم [rhum نوعی مشروب که از عصاره نیشکر به دست می آید] و غیره نیز با همین مشکل روبرو بوده است.

آثار شوم اجتماعی بایکوت

۶- اعلام دولت آمریکا دائر بر اینکه با تخفیف محدودیت هایی که شامل محصولات غذایی و دارویی می شود موافق است همچنان روی کاغذ مانده و نمی تواند این امر را پنهان دارد که کوبا عملاً در این زمینه ها با بایکوت غیررسمی روبرو بوده است. تقلیل دسترسی به اینگونه کالاها محرومیت و فقر مردم را دامن می زند و تأمین آذوقه و توازن غذایی و وضعیت بهداشت کشور را به خطر می اندازد. تنها به این وسیله از وقوع یک فاجعه انسانی جلوگیری شده که دولت کوبا مصمم بوده است به هر

قیمتی شده ستون های مدل اجتماعی خود را حفظ کند، مدلی که برای همگان تغذیه پایه ای را به بهای اندک و مصرف رایگان این تغذیه را در مهد کودک ها، مدارس، بیمارستان ها و خانه های سالمندان تأمین می نماید. این تأکیدی ست بر اولویتی که دولت برای توسعه انسانی قائل شده و توضیح دهنده وضعیت عالی شاخص های آماری کوبا در زمینه های بهداشت، آموزش، تحقیقات و فرهنگ است. این ها همه به رغم منابع بودجه بسیار محدود و مشکلات پیاپی متعددی ست که پس از فروپاشی بلوک شوروی پیش آمده است، اما ادامه پیشرفت اجتماعی در کوبا با گسترش تحریم، با خطر جدی روبروست.

۷- فشارهایی که وزارت خارجه و وزارت بازرگانی ایالات متحده بر فروشندگان و تأمین کنندگان کالاهای مورد نیاز کوبا وارد می آورند شامل اقلام زیادی از کالاهای ضروری در بخش بهداشت می شود (داروهای مربوط به زنان باردار، محصولات آزمایشگاهی، مواد رادیولوژی، میز عمل و تجهیزات جراحی، تجهیزات بیهوشی، تنفس مصنوعی، تجهیزات دیالیز، ذخیره داروخانه ای و انواع وسایل پیشرفته دیگر). فشارها تا آنجا پیش رفته که تأمین آزادانه مواد غذایی نوزادان و تجهیزات واحدهای بهداشتی ویژه کودکان را شامل می شود (۴). ظرفیت های تولید واکسن ساخت کوبا در نتیجه فقدان مستمر قطعات یدکی و اجزای اصلی آن که باید وارد شود و نیز مراکز تصفیه آب با مشکل روبرو شده است. این بایکوت امروز باعث رنج و مشقت غیرقابل توجیه مردم کوبا ست. نایابی داروهای متعددی که در کوبا تولید نمی شود اجرای فوری و کامل مراحل درمانی مربوط به سرطان پستان، سرطان خون کودکان، بیماری های قلب و عروق یا کلیه و مثلاً آیدز را پیچیده کرده است. علاوه بر این، صدمه ای که مقامات ایالات متحده به آزادی تحرک کارکنان بخش علمی و به آزادی انتقال شناخت های علمی وارد آورده اند (مانند محدود کردن مسافرت پژوهشگران آمریکایی به کوبا، نقض قراردادهای دوجانبه در مورد ویزای پژوهشگران کوبایی، ندادن پروانه برنامه های کامپیوتری یا تأمین نکردن نیاز کتابخانه های کوبا از جمله به کتاب، نشریه، دیسکت یا CD-Rom مربوط به آثار علمی تخصصی) باعث شده که مواردی که رسماً خارج از چارچوب بایکوت قرار می گیرد در عمل مشمول تحریم گردد. بدین نحو، یکی از پربرترین فرصت ها در راه همکاری بین ملت ها که بر پایه ای انساندوستانه و سرشار از همبستگی استوار باشد با بن بست روبروست.

۸- و سرانجام بایکوت در تناقض با اصل پیش برد و رعایت حقوق بشر است که مردم ایالات متحده برای خود و برای بقیه جهان آرزو می کنند.

۹- به همه این دلایل، این بایکوت غیرقابل قبول باید بی درنگ متوقف گردد.

ترجمه برای اندیشه و پیکار

یادداشت ها:

(۱) برای مطالعه بیشتر در زمینه تاریخی نک. به کتاب نگارنده: کوبای انقلابی:

Herrera, R. (dir.) *Cuba révolutionnaire*, L'Harmattan, FTM, 2003 Paris.

(۲) گزارش کوبا به دبیر کل سازمان ملل متحد در باره قطعنامه ۵۶/۹ مجمع عمومی این سازمان (۲۰۰۲) «ضرورت لغو تحریم علیه کوبا» نوامبر.

(۳) نک. به مقاله نگارنده: نوعی مقاومت در آمریکای لاتین، در نشریه پژوهش های بین المللی:

Herrera, R. "Une Résistance en Amérique latine", *Recherches internationales*, septembre 2003 Paris.

4) American Association of World Health (1997), *The Impact of the US Embargo on Health and Nutrition in Cuba*, The Association, Washington.